

Кейс-метод у вищій школі

¹Вінницький національний технічний університет

Анотація

Наведено загальні принципи і підходи до організації роботи зі студентами методом кейсів. Описано результати досліджень освітньої ефективності і розвиваючих можливостей даного методу. Окреслено перспективи розширення його використання в освітньому процесі вузу.

Ключові слова: кейс-метод, кейс-формат, кейс, інтерактивний, освітня ефективність.

Abstract

General principles and approaches to the organization of work with students by the case method are given. The results of the research of educational effectiveness and developing possibilities of this method are described. Prospects for expanding its use in the educational process of the university are outlined.

Keywords: case-method, case-format, case, interactive, educational effectiveness.

Вступ

Кейс-метод займає провідні позиції в підготовці фахівців в зарубіжних вузах і вважається одним з найефективніших способів навчання студентів навичкам вирішення типових професійних проблем. Кейс-метод є потужним інструментом інтерактивної, особистісно орієнтованої стратегії в навчанні студентів, спрямованим на розвиток у них критичного мислення, комунікативних умінь і навичок міжособистісного спілкування. Досліджуючи складні та неоднозначні проблеми реального світу, що представлені в кейсах, аналізуючи їх з позицій досліджуваного курсу, студенти сприймають навчальний матеріал з точки зору його практичного використання в професійній діяльності, що сприяє не лише подоланню розриву між теорією і практикою, але і розвитку у майбутніх професіоналів критичного і концептуального мислення.

Мета роботи – проаналізувати актуальні дослідження кейс-методу в освітньому просторі вузу з точки зору можливостей використання кейсів для підготовки майбутніх фахівців і оцінки їх загальної ефективності та розвиваючого потенціалу.

Основна частина

Кейс-метод є формою навчання на основі обговорення в групі студентів складної та зазвичай неоднозначної реальної професійної ситуації, для вирішення якої, як правило, необхідно її багатостороннє вивчення. За своєю суттю кейс-метод являє собою перехід від традиційної, центрованої на викладача моделі до інтерактивної освіти, центральним учасником якої стає студент, який відіграє провідну роль в організації власного навчання та взаємонавчання.

Для реалізації методу викладач використовує питання, діалоги, дискусії та інші аналітичні прийоми для залучення учнів в складний процес освітньої взаємодії. Такий підхід не тільки підвищує ймовірність засвоєння знань, але також дозволяє виходити за їх межі в зону розвитку у студентів аналітичних умінь і самосвідомості, навичок спілкування та лідерства, формування здатності до прийняття рішень в умовах невизначеності.

Організувавши обговорення, викладач не прагне охопити (cover – англ.) матеріал в класі, а направляє студентів по шляху відкриття (discovery – англ.), критичного осмислення і розкриття (uncovering – англ.) глибшого сенсу матеріалу за допомогою його активного обговорення. Сам викладач повинен бути добре підготовлений як щодо змісту обговорюваного матеріалу, так і до організації процесу обговорення, орієнтованого на досвід його учасників.

У кейс-методі студенти виступають в якості співавторів освітнього процесу, готуючись до обговорення заздалегідь: спочатку індивідуально, а потім в малих групах. Вони беруть участь в роботі над кейсом і як доповідачі, і як слухачі, з метою власного просування і навчання інших членів групи. В ідеалі обговорення триває після занять, коли студенти обговорюють результати групової роботи і використовують їх в широкому контексті академічного та професійного життя [1].

Кейси можуть використовуватися для досягнення наступних цілей:

- прикладного застосування теоретичних концепцій і подолання розриву між теорією та практикою;
- заохочення активного навчання та створення умов для розвитку в студентів комунікативних навичок, умінь працювати в групі та вирішувати професійні проблеми;
- отримання студентами задоволення від спільного обговорення і, як наслідок, зростання у них бажання вчитися.

Виділяються наступні ключові вміння, розвиток яких забезпечує кейс-метод:

- навички групової роботи;
- індивідуальні навчальні та дослідницькі вміння;
- вміння знаходити і аналізувати інформацію, отриману з різних джерел (бібліотека, інтернет, результати експериментів, звіти експертів);
- навички презентації;
- навички практичної діяльності та управління [2].

Характеризуючи кейс як перспективний метод якісних наукових досліджень, Робертом Йїн зазначає, що кейс-метод доцільно використовувати для обговорення та аналізу, принаймні, чотирьох різних професійних ситуацій:

1. Для пояснення причинно-наслідкових зв'язків, що обумовлюють необхідність дій (інтервенцій) в реальній ситуації.
2. Для опису реальних умов, в яких відбулася дія.
3. Для опису самої дії.
4. Для дослідження тих ситуацій, в яких виконана дія не привела до певного результату [3].

Для отримання достовірної і повної оцінки ефективності кейс-методу, як правило, використовують змішаний експериментальний дизайн, що дозволяє аналізувати кількісну (результати тестів, дані опитувань) і якісну (матеріали обговорення кейсів) інформацію. Аналізуються як безпосередні показники засвоєння змісту курсу, так і ключові інтелектуальні, професійні та комунікативні навички студентів. Для цих цілей одночасно застосовують стандартизовані тести досягнень і серії спеціально розроблених опитувальників-буклетів. Матеріали обговорення кейсів проглядаються з метою оцінки рівня інтеграції теоретичних знань, глибини аналізу і рефлексивних здібностей студентів.

Крім індивідуальних результатів, часто використовуються експертні оцінки роботи студента членами групи і спостерігачами по ряду критеріїв: ступінь залученості в дискусію, здатність до продукування ідей і гіпотез, здатність до аргументації і переконання, готовність брати участь в роботі групи і ін. Додатково аналізується інформація, отримана в ході дискусій і в процесі отримання зворотного зв'язку [3].

На сайті Національного центру досліджень кейс-методу в науці [4] представлена велика анотована бібліографія публікацій, які відображають результати оцінки використання кейс-методу, починаючи з 1994 року. В ході більшості досліджень були отримані переконливі аргументи освітньої ефективності методу: хороші результати тестування та екзаменаційні оцінки студентів, які постійно беруть участь в обговоренні кейсів, а також високий рівень їх задоволеності процесом навчання.

Наприклад, у дослідженні Дж. Мейо порівнювалися показники трьох тестових блоків і підсумкового іспиту за курсом психології прихильності в двох групах студентів: з традиційною моделлю навчання і навчалися з використанням кейс-методу. Останні виявили більш високий рівень засвоєння і осмислення матеріалу курсу і готовність до його практичного застосування [5].

Е. Чорнобильський відзначив кращу здатність студентів, які беруть активну участь в дискусії, використовувати принципи наукового дослідження для вирішення професійних проблем і виявив прямий кореляційний зв'язок між кількістю концепцій, що обговорювалися в групі, і глибиною аналізу і кількістю продуктивних ідей, представлених в індивідуальних звітах студентів. Відповідаючи на запитання анкет, студенти відзначали, що кейс-метод стимулює критичне мислення, прагнення до незалежності в судженнях, сприяє поліпшенню ставлення до досліджуваного предмета і розвитку навичок усного та писемного мовлення. Студенти вказували також на деякі стресові моменти, пов'язані з кейс-методом: необхідність працювати з великою кількістю або, навпаки, з браком інформації, жорсткі тимчасові рамки, нечіткість інструкцій і високий рівень невизначеності, а також невпевненість у правильності власних висловлювань [4].

Результати дослідження переваг кейс-методу за матеріалами опитування викладачів практично збіглися з відповідями студентів. Викладачі досить високо оцінювали рівень засвоєння навчальної інформації та її теоретичного осмислення студентами, що навчалися за методом кейсів, відзначали їх зацікавленість та залученість в освітній процес, критичність мислення, а також здатність орієнтуватися в багатоаспектних інформаційних контекстах. Однак вони не вважали, що кейс-формат позитивно впливає на відвідуваність занять і можливість збільшення обсягу навчальної інформації [6].

У всіх публікаціях дається висока оцінка освітніх можливостей і розвиваючого потенціалу кейс-методу. У той же час, аналіз показників його ефективності найчастіше проводиться в порівнянні з групами студентів, що навчаються у традиційному вузівському форматі, проте добре відомо, що саме по собі використання інтерактивного підходу в навчанні значно підвищує його ефективність.

Висновки

Кейс-метод є одним з найперспективніших інтерактивних методів організації професійної підготовки фахівців в зарубіжних вузах. Кейс-метод має пріоритетні позиції в навчанні в сфері бізнесу і досить популярний при організації роботи зі студентами юридичних, педагогічних, психологічних та інших спеціальностей. Дотепер розроблено і активно використовується величезна кількість навчальних кейсів різноманітного змісту і форматів, створені численні бази даних і електронні ресурси кейс-методу, організовуються різноманітні курси і тренінги з підготовки викладачів, проводяться конференції та симпозиуми, проводяться дослідження.

При впровадженні кейс-методу в освітній процес необхідно бути впевненим в тому, що студенти добре підготовлені до такого формату навчальних занять. Перш за все, вони повинні мати достатній рівень теоретичних знань і володіти хоча б базовими дослідними навичками. Крім того, під час занять потрібно мати вільний і оперативний доступ до різних джерел інформації, в іншому випадку, потужний освітній і розвиваючий потенціал кейс-методу не буде реалізований.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології : навч. посібник. – К. : Академвидав, 2004. – 352 с.
2. Михайлова Е. А. Кейс и кейс-метод / Михайлова Е. А. – М. : Центр маркетинговых исследований и менеджмента, 1999. – 136 с.
3. Ситуационный анализ, или анатомия кейс-метода / Под ред. д-ра социологических наук, профессора Сурмина Ю. П. Авторы: Ю. Сурмин, А. Сидоренко, В. Лобода, А. Фурда, И. Катерыняк, Кеси Меер. – К. : Центр инноваций и развития, 2002. – 286 с.
4. National Center for case study teaching in science [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://sciencecases.lib.buffalo.edu/>
5. Шеремета П. М. Кейс-метод: з досвіду викладання в українській бізнес-школі / П. М. Шеремета, Л. Г. Канищенко / За ред. О. І. Сидоренка; 2-ге вид. – К. : Центр інновацій та розвитку, 1999. – 80 с.
6. Наумова М. Использование метода casestudy в преподавании экономических дисциплин в высших учебных заведениях [Электронный ресурс] / М. Наумова, Л. Гладкова. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/SocGum/Gnvp/2012_8_2Z9.pdf

Писаренко Ксенія Михайлівна – студентка групи КІН-17м, факультет менеджменту та інформаційної безпеки, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: ksusha7297@gmail.com;

Науковий керівник: **Прищак Микола Дем'янович** – канд. пед. наук, доцент кафедри філософії та гуманітарних наук, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця

Kseniia Pysarenko – Department of Management and information security, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: ksusha7297@gmail.com;

Scientific supervisor: **Pryshchak Mykola D.** – Ph.D., Associate Professor, Associate Professor of Philosophy and Humanities, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia